

Plukovník doc. Ing. Petr Němec, CSc.

Spojenecké společné operace

Článek volně navazuje na informaci uveřejněnou pod názvem „Spojenecká společná operační doktrína NATO“ ve Vojenských rozhledech 1/2000.

* * *

Publikace „Spojenecké společné operace“ (*Allied Joint Operations*) je dalším materiálem z řady **spojeneckých publikací pro společnou činnost** (*AJP - Allied Joint Publication*), které dostává postupně Armáda České republiky k připomínkování a lze předpokládat, že bude v krátké době k dispozici pro využití.

Ve struktuře spojeneckých publikací pro společnou činnost představuje publikaci nižšího řádu ve srovnání se „Spojeneckou společnou operační doktrínou“, známou pod zkratkou AJP-01(A). Představovaná publikace z této nejvyšší publikace vychází a je v ní konkretizována teorie společných operací. Z tohoto materiálu mají být ještě rozpracovány další publikace zabývající se jednotlivými typy (druhy) operací jako jsou pozemní, vzdušné, námořní, speciální a dalšími činnostmi. Zabývá se různými aspekty společných operací, které by mohly vést vojenské síly Aliance.

Společnými operacemi (*joint operations*) se rozumí operace vedené **nejméně dvěma druhy vojenských sil podle jednotného plánu a za řízení velitele společných sil**. Součástí společné operace budou i další operace popřípadě činnosti typické pro operační stupeň velení jako jsou psychologické, informační a další operace.

Teorie společných operací se má stát univerzální teorií pro použití vojenských sil na operační úrovni války. Za druhy vojenských sil jsou považovány pozemní, vzdušné, námořní a speciální síly. Z nich mohou být vytvářeny společné síly různého složení a velikosti, při tom za samozřejmé předpokládá jejich **mnohonárodní složení**. V jejich čele je velitel společných sil se štábem.

Dokument je zpracován a je předáván jednotlivým zemím Aliance jako **neklasifikovaný** (neutajovaný) materiál z hlediska bezpečnosti informací. Co se týče účinnosti, má statut normy STANAG. Pro jeho přípravu platí vše co bylo uveřejněno v úvodním článku k této problematice.

Tento materiál má význam především pro generály a důstojníky Generálního štábu AČR, Ministerstva obrany ČR, pro osoby, které odcházejí pracovat na strategická a regionální velitelství Aliance, případně další velitelství na operační úrovni ve struktuře velitelství NATO, na operačních velitelstvích AČR, ve vojenských školách při přípravě vybraných důstojníků a na některých teoretických pracovištích rezortu ministerstva obrany. Je zdrojem teorie, podle které se předpokládá vést společné operace v rámci Aliance, i zdrojem informací pro rozpracování teorie použití Armády České republiky. Z těchto důvodů si zaslouží pozornost.

Publikace má kromě standardních částí předepsaných pro tento typ dokumentu ještě slovník zkratk a šest kapitol. Jednotlivé kapitoly mají název: (1) Prostředí spojeneckých společných operací, (2) Velení a řízení spojeneckých společných operací, (3) Plánování spojeneckých společných operací, (4) Rozvinutí spojeneckých společných sil (5) Vedení spojeneckých společných operací, (6) Činnosti po ukončení vojenského tažení.

1. Prostředí spojeneckých společných operací

První kapitola tvoří vstup do problematiky a zabývá se některými odbornými termíny, připomíná principy, které je nutno respektovat v těchto operacích, uvádí znaky, kterými se tyto operace vyznačují. Dále se připomíná jaké zásady je nutno respektovat v rámci uplatňování operačního umění, které se využívá na této úrovni války jako nástroj plánování a posléze řízení operací. V kapitole jsou objasňovány jednotlivé typy aliančních společných operací k nimž patří: námořní operace, pozemní operace, vzdušné a kosmické operace, speciální operace.

Nejvýznamnější jsou pro potřebu AČR poznatky o pozemních a vzdušných operacích. Na obecné úrovni jsou uváděny údaje o charakteru a poslání sil, jejich možnostech, podpoře, palbě a logistice. Ze vzdušných operací je dále objasňována jejich specifika, podpora leteckých sil jiným silám a je zde i zmínka o specifikách řízení tohoto typu operací. Celá kapitola navazuje velmi těsně na příslušné části publikace AJP-01(A).

2. Velení a řízení spojeneckých společných operací

Druhá kapitola uvádí principy velení a řízení, zmiňuje se o pravomocích velitelů a uvádí strategické a operační stupně velení NATO, z nichž je patrné začlenění společných sil samozřejmě pro případ války.

V této kapitole jsou uvedeny i jakési „funkční povinnosti“ velitelů. Jak strategického velitele, tak velitele společných sil, velitelů jednotlivých komponentů společných sil a velitele národního kontingentu.

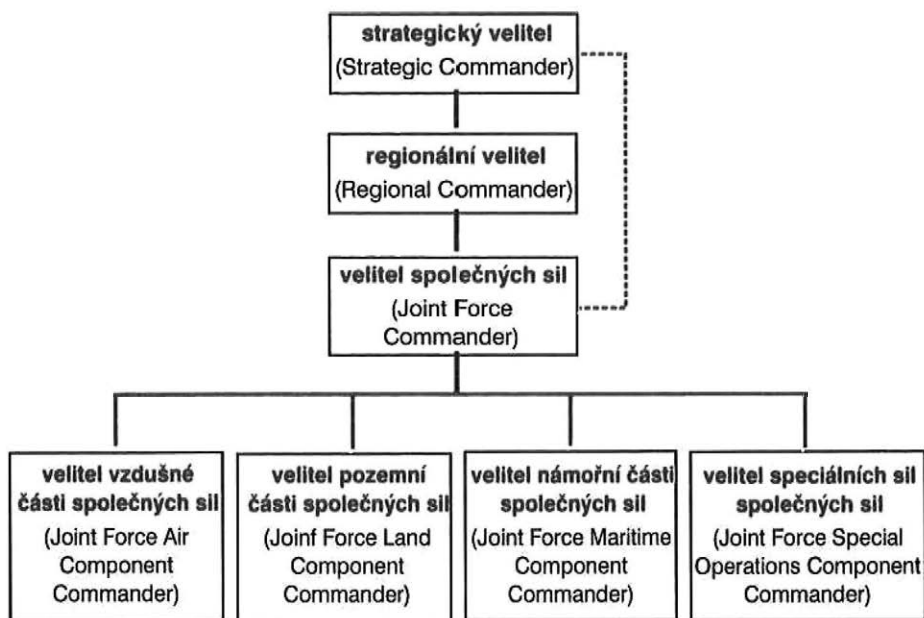
Jsou uvedeny také základní údaje, na jejichž základě je organizována vzájemná podpora jednotlivých částí sil.

V kapitole jsou popsány i geografické aspekty spojeneckých společných operací vyjadřující jak se může dělit prostor, v němž se tyto operace předpokládají. Jsou zde i uvedeny základní úkoly operačního štábu. V tomto případě lze konstatovat, že štáb řídící činnost společných sil bude mít již známou organizaci složenou z částí označovaných v AČR jako J1-J9, i když takto nejsou přímo v publikaci označeny. Jedná se o personál a administrativu, zpravodajství operační štáb, logistiku, plánování, komunikační a informační systémy, doktrínu a výcvik, zdroje a finance a civilně vojenské vztahy.

3. Plánování spojeneckých společných operací

Tato kapitola se zabývá rozhodovacím procesem velitele společných sil, plánováním operace a s těmito úkoly souvisejícími skutečnostmi. Je uvedena spousta platných východisek pro tyto obě činnosti, jsou zmiňovány druhy plánování a stanoveny

odpovědnosti. Značná pozornost je věnována **pravidlům činnosti pro zasazení**. Jsou uvedeny principy, které je nutno dodržovat při plánování operace. Nakonec je uváděn i postup přijetí rozhodnutí od hodnocení situace až po vlastní rozhodnutí velitele.

Obr.: Velení a řízení společných operací vedených NATO

Poznámka: Strategický velitel může velet **přímo** veliteli společných sil nebo **prostřednictvím** regionálního velitele.

Je však třeba si uvědomit, že vše je vyjádřeno dosti obecně, bez časových údajů, počtů osob a bližšího určení jednotlivých činností. Je i blíže specifikován plán operace a další dokumenty zpracovávány při plánování. Je zde i zmínka o tom jak plánovat působení na veřejnost.

4. Rozvinutí spojeneckých společných sil

Čtvrtá kapitola nese pojmenování „Rozvinutí spojeneckých společných sil“. Jedná se o rozsáhlou kapitolu, která obsahuje doposud méně známé skutečnosti o vytváření sil určených ke spojenecké společné operaci a množství opatření, které je třeba učinit než jsou společné síly připraveny k operaci. Vedle obecných zásad pro rozvinutí spojeneckých společných sil v prostoru společných operací jsou za hlavní činnosti považovány:

a relevantní informace o prostředí, záměru a charakteru protivníka. Jedině tak bude možné, aby velitelé a jejich podřízení splnili úkol.

Nové teoretické zdroje

V souvislosti s členstvím v Severoatlantické alianci je postupně akceptována řada výchozích směrnic, pravidel, standardů a postupů, které nově definují nebo i mění formy a obsah práce velitelů a štábů, včetně zpravodajských odborníků. Severoatlantická aliance postupně uvolňuje pro AČR materiály od nejobecněji zaměřených až po ty, které řeší dílčí, specifické problémy.

Pro zpravodajskou odbornou veřejnost jsou důležité zejména ty, které se zcela nebo alespoň částečně zabývají vojenským zpravodajstvím. Velmi také záleží na tom, do jaké míry budou zejména základní normativní materiály nebo i ty, které určité normy rozpracovávají, akceptovány vojensko-politickými představiteli AČR. Tzn., o kterých materiálech bude rozhodnuto, že budou přijaty buď zcela, částečně nebo které budou odmítnuty.

Mám na mysli zejména Strategickou koncepci NATO pro 21. století, Doktrínu společných aliančních operací AJP-01, Doktrínu vedení společných operací AJP-3, Doktrínu použití pozemních sil ATP-35, Doktrínu použití vzdušných sil ATP-33, ale zejména Zpravodajskou doktrínu NATO AINTP-1, Bezpečnostní doktrínu AINTP-2 či návrh nové společné Zpravodajské a bezpečnostní doktríny AJP-2. Například na VA Brno jsou již rozpracovány postupy a činěna opatření, jak učít závěry vyplývající z dokumentů AJP-01, AJP-3, ATP-35, ATP-33, apod. Katedrou vojenského zpravodajství a elektronického boje byly již zhruba od poloviny 90. let některé zásady obvyklé pro armády NATO ve výuce aplikovány díky řadě materiálů odvozených od základních norem a manuálů.

Nesmíme rovněž opomenout, že postupně budou přicházet do AČR další normy a budou postupně s různou úrovní akceptovány.

Nyní probíhají v AČR teoretické práce na vymezení základních doktrinálních materiálů, které by měly odpovědět mj. na otázku, jaká bude míra aplikace aliančních zásad a pravidel a jaký bude dán prostor dosavadním národním zvyklostem, zásadám a pravidlům. Zatím se rýsují základní teze všeobecné části nové Doktríny AČR, ostatní navazující části se zpracovávají.

Návrh Doktríny AČR přináší celou řadu nově pojatých hodnocení, východisek a principů. Jako příklad mohu uvést rozdělení vojenských operací na bojové a nebojové, přičemž za bojové se považují obranné a útočné operace, za nebojové podpůrné a stabilizační. Tedy poněkud odlišné chápání, než dosud zaujímá hodnocení v aliančních dokumentech, kde se rozlišují operace válečné a operace jiné než válka.

Jako jiný příklad lze uvést odlišné chápání úrovně velení od dosavadního obvyklého v AČR. Je sice rozlišována strategická, operační a taktická úroveň jako dříve, avšak jednotlivé úrovně nejsou jasně odlišovány pomocí konkrétního stupně velení ani nejsou přesně vymezeny množstvím vojenských sil, ale především vycházejí ze zadaných cílů a významu dopadů jejich naplňování. Pro zpravodajské odborníky například bude v případě akceptace dokumentu závazný princip dosahování informační převahy, který je formulován v souvislosti s bojovými operacemi.

Z pohledu vojenského zpravodajství půjde o rozhodnutí, jak aplikovat a zpracovat alianční i národní přijaté obecné principy a pravidla do národních dokumentů počínaje Zpravodajskou doktrínou AČR tak, aby byla zachována funkčnost a efektivní využití národních zpravodajských sil a prostředků, ať už v aliančním, mezinárodním či národním nasazení.

Zároveň bude třeba zajistit, aby se veškerá nově přijatá teorie akceptovala i v dalších dokumentech, předpisech, pomůckách či směrnících, které více či méně navazují na oblast zpravodajství (včetně bojových řádů a předpisů pozemních sil, vzdušných sil atd.). Bude nutné pomoci zajistit a zefektivnit rozhodovací proces na všech úrovních velení a řízení zabezpečením kvalitních, úměrných, spolehlivých a důvěryhodných informací tak, aby byly k dispozici uživatelům právě tehdy, kdy budou potřeba.

K naplnění těchto obecných cílů bude nutné stanovit adekvátní zpravodajskou architekturu. Tzn. určit a vymezit základní vazby, vztahy a úroveň koordinace nejen mezi jednotlivými zpravodajskými službami, jejich pravomoci a odpovědnost, ale i v rámci nich. Je jasné, že východiska dávají zákonné normy. Např. nyní platný zákon č. 153 ze 7. 7. 1994 o zpravodajských službách je právě aktualizován a bude pravděpodobně ještě letos novelizován.

Zpravodajská doktrína AČR by s ním samozřejmě neměla být v rozporu a pravděpodobně by ho neměla ani svou platností předcházet.

Možné přístupy aplikace alianční teorie ve zpravodajské oblasti

Obraťme nyní pozornost na některé výchozí přístupy, které by bylo vhodné akceptovat, vymezit jejich funkčnost a platnost a zpracovat je i do výchozích dokumentů, aby byly jednoznačně pochopeny a používány v rámci AČR.

Je, myslím, každému jasné, že zpravodajská práce a její hlavní cíl – včas zajistit dostatek kvalitních informací veliteli a štábu nutných pro rozhodování, probíhá nepřetržitě, v cyklicky se opakujících procesech s cílem neustálé aktualizace dosažených poznatků o ohrožení a vlivu prostředí, v němž se daná činnost za účasti vojenských sil vede.

Obecný vojenský rozhodovací proces od přijetí úkolu až po rozhodnutí velitele a jeho realizaci neustále tyto informace vyžaduje. V rámci tohoto procesu jsou v alianční teorii na jeho počátku formulovány **požadavky velitele na informace** /informační požadavky/ (*Information Requirements*), z nichž vyplývají jeho **požadavky na zpravodajské informace** /zpravodajské požadavky/ (*Intelligence Requirements*).

Jedná-li se o informace zásadního charakteru, pak se hovoří o **požadavcích velitele na nejdůležitější informace** (*CCIR - Commander's Critical Information Requirements*).

Analogicky ta část, která se dotýká pravděpodobného ohrožení a vlivu prostředí na vlastní činnost či činnost ohrožení a směřující k odhalení záměru a bojových možností ohrožení se v terminologii NATO nazývá **požadavky velitele na nejdůležitější, či chcete-li, prioritní zpravodajské informace** /přednostní zpravodajské požadavky/ (*PIR - Priority Intelligence Requirements*).

Aby je zpravodajští odborníci mohli naplnit, formulují je do tzv. **žádostí na informace** /požadavek na informace/ (*RFI - Requests for Information*).

Na jejich základě zpravodajský štáb orientuje svoji práci a vychází z nich při tvorbě **plánu shromažďování informací** (*collection plan*). Proto je musí vhodně formulovat tak, aby je úkolované zdroje či centra dokázaly naplnit. To znamená, že nelze vydávat úkol danému vykonavateli tak, aby zjistil konkrétní zpravodajskou informaci, ale úkoly musejí být specifikovány tak, aby každý konkrétní vykonavatel splnil svoji část, zjistil podle definovaných příznaků přidělené množství informací dle jeho schopností a možností co do prostoru a času.

Tyto nezpracované nově získané informace vykonavatel poté musí předat k dalšímu zpracování a vyhodnocení tak, aby se příslušný tým analytiků pokusil odhalit předpokládané budoucí činnosti ohrožení a na jejich základě zpracoval zpravodajské informace o možném záměru ohrožení či vlivu prostředí na činnost ohrožení či vlastních nebo spolupracujících sil.

Následně jsou zpracované zpravodajské informace samostatně nebo formou zpravodajských hodnocení vhodným způsobem šířeny uživatelům, tedy i příslušným velitelům a štábům.

Tento obecný proces platný ve vojenství při přípravě i při vedení specifických činností je v aliančním pojetí chápán jako **zpravodajský cyklus** (*intelligence cycle*). Již ze samotného názvu vyplývá, že jde o cyklicky se opakující proces, který neustále reaguje na nově přicházející požadavky na informace a/nebo na zpravodajské informace.

V rámci zmíněného procesu se dají vyspecifikovat čtyři základní etapy:

- řízení,
- shromažďování (informací),
- zpracování (informací),
- šíření (zpravodajských informací).

Jejich prostřednictvím je na požadavky reagováno a jsou v jejich průběhu naplňovány.

Ve zpravodajském cyklu se obecně pracuje se dvěma základními informačními pojmy: s pojmem informace a zpravodajská informace.

V návaznosti na teorii informací se v aliančním pojetí za **informaci** (*information*) považují nezpracovaná data či fakta různého charakteru, která mohou být využita při tvorbě zpravodajských informací.

Zpravodajské informace (*intelligence*) reprezentují výsledek zpracování informací (v rámci zpravodajského cyklu), vztahující se k cizím státům, nepřátelským či potencionálně nepřátelským silám nebo k prostředí aktuálních či budoucích operací. Jejich cílem je odhalit samou podstatu konkrétního děje. Zpravodajské informace prezentují závěry založené na analýze faktů.

Domnívám se, že by bylo vhodné přijmout toto pojetí i u nás. Tím bychom se vyhnuli i určitým nedorozuměním i v souvislosti s dříve požívanou klasifikací v naší armádě, která obsahovala pojmy informace, zpráva, průzkumová zpráva a zpravodajská informace.

Navíc je třeba v této souvislosti reagovat i na dosavadní znění návrhu Doktríny AČR, kde se objevuje tato formulace: „... zpravodajství představuje shromažďování zpráv a zpracování informací o činnostech, možnostech a záměrech skutečného nebo

potencionálního protivníka, terénu a počasí pro formulaci politiky, přijímání rozhodnutí a plánování“.

Jestliže bude přijato toto znění, pak se znovu dostaneme do kolotoče vymezování a definování toho, jaký vztah má české vyjádření pojmu zpráva k aliančnímu či národnímu pojmu informace, národní pojem informace k aliančnímu pojmu zpravodajská informace atd.

Současné hodnocení pravděpodobnosti vzniku konfliktů, reálné situace a s ní související činnost armád, nám ukazuje, že síly a prostředky AČR budou angažovány nejvíce v různých mezinárodních (aliančních či širší pojetých) uskupeních. Ta budou řešit úkoly spojené se stabilizací či podporou mírového vývoje na území i mimo prostor zájmu NATO. Navíc mohou působit na území, které bude etnický, kulturně i nábožensky různorodé, kde nebude vždy zcela jasné, která soupeřící strana je ve vztahu k mezinárodnímu uskupení sil vysloveně nepřátelská a která přátelská.

Na to reaguje i současně rozpracovávaná alianční zpravodajská doktrína a rozlišuje čtyři druhy zpravodajských informací:

- **východí zpravodajské informace** /prvotní zpravodajská informace/ (basic intelligence) jako zpravodajské informace vztahené k libovolnému subjektu, které mohou být použity jakožto referenční pro plánování a jako základ pro zpracování následných informací či zpravodajských informací,
- **aktuální zpravodajské informace** /aktuální zpravodajství/ (current intelligence) reprezentující ty, které se vztahují k aktuální situaci na jakékoli úrovni,
- **zpravodajské informace o cíli** /informace o cílech/ (target intelligence) jako zpravodajské informace popisující a lokalizující jednotlivé součásti cíle nebo komplexu cílů a udávající jejich míru zranitelnosti a relativní význam,
- **vojenské informace** (*military information*) jako termín nahrazující pojem „zpravodajské informace“ při operacích mírového charakteru (nebojových podle kategorizace návrhu Doktríny AČR).

K důležitým etapám zpravodajského cyklu patří **vlastní shromažďování informací** (*collection*). V této souvislosti alianční terminologie vymezuje pojmy zdroj a centrum.

Pod pojem **zdroj** (*source*) je chápána osoba či věc, od níž lze získat informaci. Např. může jít o pozorovatele, průzkumnou skupinu, průzkumný radiolokátor, optické zařízení na bezpilotním prostředku, apod.

Centrum /agentura/ (*agency*) představuje organizaci nebo i jednotlivou osobu, které či která se zabývají shromažďováním a/nebo zpracováním informací.

Na rozdíl od zdroje je dané centrum schopno buď částečně nebo zcela zpracovat informace a přetvořit je ve zpravodajskou informaci či zpravodajské informace.

Není to však, jak se mohou někteří domnívat, např. průzkumná rota či prapor, ale jako příklad lze uvést průzkumné či zpravodajské středisko dle dosavadního chápání.

Teorie NATO rozlišuje řízené, neřízené a náhodné zdroje a centra.

- **Řízené zdroje a centra** jsou úkolovány zpravodajskými příslušníky.
- **Neřízené zdroje a centra** poskytují informace, ale nejsou úkolovány zpravodajskými příslušníky, ani jim podřízeny (např. tzv. otevřené zdroje jako noviny, časopisy, televize, rozhlas, různé dokumenty, síly a prostředky řízené spřátelenými stranami, apod.).
- **Náhodné zdroje** nejsou nijak řízeny a jsou využívány neplánovitě. Například se jedná o sympatizující obyvatelstvo, uprchlíky, zajatce, apod.).

- Jednotlivé druhy zdrojů a center se také od sebe liší např. svou spolehlivostí, důvěryhodností, ale i mírou pravděpodobnosti vzniku dezinformace.

Rád bych se dále zmínil o aliančním chápání vztahu **zpravodajství /zpravodajská činnost/ (intelligence)**, **průzkumu (reconnaissance)** a **shromažďování informací (collection)**.

Pojem zpravodajství je v teorii NATO užíván ve třech základních významech: ve smyslu **zpravodajské informace**, dále ve smyslu **organizace**, která se zabývá zpravodajstvím a konečně jako obecné označení **zpravodajské práce**. V návaznosti na naposled uvedený význam je jeho součástí i shromažďování informací, které čerpá z naplňování konkrétních úkolů plněných zdroji.

Činnosti uskutečňující plnění konkrétních úkolů jsou v alianční teorii chápány jako průzkum.

Dosud bylo v ČR obvyklé, že se klasifikace průzkumu jako nedílné a hlavní součásti vojenského zpravodajství opírala o stupeň velení a řízení, o to, k jakému druhu vojska přináleží a částečně i o hledisko prostředí, v němž byl průzkum realizován.

Alianční hledisko vyplývající z doktrinálních materiálů je odlišné. Nehodnotí druhy průzkumu, ale obecně charakterizuje činnosti vztažené ke shromažďování informací či základní zpravodajské aktivity opírající se o řadu hledisek.

K základním a nejčastěji používaným patří:

- ◆ **zvukové zpravodajství /zvukoměrný průzkum/ (ACINT - Acoustic Intelligence)** odvozené od informací získaných zpracováním zvukových signálů,
- ◆ **zpravodajství /informace/ z lidských zdrojů (HUMINT - Human Intelligence)** odvozené od informací shromažďovaných a poskytovaných lidskými zdroji pomocí jejich smyslů; nelze ho ztotožňovat s agenturním zpravodajstvím,
- ◆ **obrazové zpravodajství /optoelektronický průzkum/ (IMINT - Imagery Intelligence)** odvozené od obrazů získaných pomocí fotografických, radarových, elektrooptických, infračervených, tepelných a multispektrálních senzorů,
- ◆ **měřicí a znakové zpravodajství /průzkum technických příznaků/ (MASINT - Measurement and Signature Intelligence)** odvozené od kvantitativní a kvalitativní analýzy dat specifického vyzařování (charakteristik plazmatu, šíření vln ve vodním prostředí, seismického vlnění, apod.) a od porovnávání s databází již známých zdrojů s cílem identifikovat zařízení nebo zdroj vyzařování,
- ◆ **zpravodajství /informace/ z otevřených zdrojů (OSINT - Open Source Intelligence)** založené na informacích z veřejně přístupných zdrojů (televize, rozhlasu, tisku, Internetu, knih, technické dokumentace ap.),
- ◆ **radarové zpravodajství (RADINT - Radar Intelligence)** založené na informacích získaných pomocí radiolokačního vyzařování,
- ◆ **signálové zpravodajství /rádiový průzkum/ (SIGINT - Signal Intelligence)** obecně založený na informacích získaných z elektromagnetického spektra, které se člení na:
 - **komunikační zpravodajství /rádiový průzkum/ (COMINT - Communications Intelligence)** založené na informacích získaných odposlechem spojovacích prostředků a datových spojů,
 - **elektronické zpravodajství /elektronický průzkum/ (ELINT - Electronic Intelligence)** založené na informacích získaných z vyhodnocení zachyceného vyzařování radiolokátorů, naváděcích systémů, infračervených systémů apod.

Kromě toho se objevuje i pojem **všezdrojové zpravodajství /všeobecné zpravodajství/ (all source intelligence)**, které zahrnuje informace či zpravodajské informace získané

syntézou širokého spektra možných zdrojů a center a poskytující tak globálnější a více skutečnosti odpovídající obraz reálných dějů, než je tomu u jednotlivě pojmávaných výše uvedených kategorií. Tento pojem se uvádí zejména v souvislosti s aktuálními tendencemi vedoucími k vzájemnému propojení, synchronizaci a automatizaci všech dostupných zdrojů a center.

Na naší zpravodajské komunitě nyní leží odpovědnost za to, jakou cestou půjdeme. Zde přijmeme výše uvedený alianční přístup, nebo nalezneme adekvátní vztahy a definice založené na dřívější národní klasifikaci a aliančním pojetí. Nutno připomenout, že pokud zvolíme první cestu, pak bude nutné velmi citlivě navázat na zavedenou terminologii vysvětlit příčiny a důsledky tohoto postupu. Zvolíme-li druhý přístup, bude nutné jednoznačně říci, co v původním názvosloví odpovídá názvosloví aliančnímu. Navíc to přinese komplikace zejména při společných aliančních aktivitách ve společných štábech, vzájemné komunikaci, apod.

Navážeme-li nyní na výsledky procesu zpravodajského cyklu, jímž jsou zpravodajské úsudky budoucích pravděpodobných dějů a situací, které lze rovněž nazvat **zpravodajskými hodnoceními** či odbornými **odhady** /hodnocení záměru protivníka/ (*intelligence estimate*), pak se zastavme u jejich možných forem. Může být ústní, písemná nebo i grafická. Vše záleží na faktorech času, požadavcích velitele, stupni velení, zkušenostech a připravenosti štábů, cílech a úkolech, na charakteru ohrožení, na druhu vlastních sil atd. V rámci aliančních armád se stále více rozšiřuje a prosazuje vedle ústního či písemného podání využití grafické interpretace výsledků zpravodajských hodnocení a jejich aplikace jako synchronizačního nástroje na pomoc rozhodování velitelů a štábů.

Tento proces, který je prakticky ověřen pro bojové i nebojové operace, pro plánování i vedení vojenských činností, i když v plné míře uplatnitelný zejména pro organizační stupně brigáda a výše a zejména v rámci pozemních sil, je nazýván a v aliančních armádách znám jako **zpravodajská příprava bojiště** /zpravodajské vyhodnocení bojiště/ (*IPB - Intelligence Preparation of the Battlefield*). Jde o systematický a kontinuální proces hodnocení ohrožení a prostředí ve vymezené geografické oblasti. Je zároveň chápán jako nedělitelná součást rozhodovacího procesu velitele a štábu.

Zpravodajská příprava bojiště je svázána se zpravodajským cyklem prostřednictvím její schopnosti vizualizace a grafické interpretace zpravodajských hodnocení s cílem usnadnit rozhodovací proces velitele a štábu. Pokud se aplikuje citlivě, se znalostí věci a pochopení jeho podstaty, stává velmi důležitým nástrojem koordinace úsilí velitele a štábu. Teoreticky již byl rozpracován a v podmínkách AČR byly na základě zkušeností a spolupráce s některými aliančními armádami některé jeho postupy a produkty využívány. Pracoviště katedry vojenského zpravodajství a elektronického boje Vojenské akademie v Brně tuto problematiku nadále rozpracovává a domnívá se, že jde o životaschopný a účinný nástroj, kterým, lze vyjádřit výsledky zpravodajského úsilí. Přestože nenachází vždy podporu a příznivce.

Dále by bylo vhodné, aby za základní proces, v němž jsou naplňovány požadavky velitele na informace a zpravodajské informace, byl považován i v národních podmínkách zpravodajský cyklus. Protože dříve byl v naší armádě používán termín zpravodajská činnost, jakožto zastřešující nad zpravodajskou přípravou boje a operace a průzkumem, navrhuje, aby tento termín zůstal.

zkrácenou (při nedostatku času). Druhou úrovní je konstatování (rozhodnutí) druhu bojové činnosti, která bude v rámci rozhodovacího procesu řešena. V současné době se dokončují podklady pro úplnou metodiku přípravy obranného boje. Zbylé varianty budou řešeny v průběhu dalšího budování OTS PozS.

přijem	studium	ujasnění	Č A S	ÚPLNÁ	OBRANA	
					ÚTOK	
					PŘESUN	
					„JINANEŽBOJ“	
metodika práce štábu			S	ZKRÁCENÁ	OBRANA	
úkolu	úkolu	úkolu			ÚTOK	
					PŘESUN	
					„JINANEŽBOJ“	

Schéma: Základní dělení ELMET

2. Možnosti ELMET

2.1. Obrazovka

Výstupní obrazovka obsahuje všechny výše uvedené předpoklady činnosti ELMET. Je rozdělena na stavový řádek a oddíly:

- činností velitele, náčelníka štábu a pracovišť O3 (G, S3) a O1-6 (G, S1-6),
- podpůrných programů,
- dokumentů.

Stavový řádek informuje účastníka o aktuálním času činnosti (v astronomické nebo operační verzi), času obdržení úkolu a doby, která od doručení uběhla. Je aktivován i v případě, že je vlastní ELMET skryta pod jiným programem a v tom případě informuje o probíhající činnosti ELMET jak obsahově, tak časově. Stavový řádek informuje účastníka i o době, kterou má k dispozici při řešení určité fáze a signalizuje její ukončení.

V oddílu obrazovky činnost velitele, NŠ, O (G, S3), O (G, S1-6) je stručně vyjádřena činnost těchto účastníků v určeném úseku ELMET. Dává přehled o obsahu práce celého štábu v dané úseku využívání ELMET.

V oddílu podpůrných programů je nabídka OTÚ, které je možno využívat při plnění úkolu v příslušném úseku ELMET. Při využívání jednotlivých OTÚ může každý pracovník využívat ty, ke kterým má přístupové právo. OTÚ jsou vyvolávány přímo z nabídky pro určitou činnost bez nutnosti otevírání dalších podpůrných programů či oken.

V oddílu dokumentů je nabídka formalizovaných dokumentů, které je třeba zpracovat v této činnosti ELMET. Platí zde stejné podmínky jako u pomocných programů.

2.2. Otevřenost ELMET

Vzhledem k filozofii budování OTS PozS AČR, která předpokládá přírůstkovou metodu, byla i ELMET koncipována jako otevřený systém, do kterého bude lze postupně včleňovat (případně měnit) jednotlivé operačně-taktické úlohy a formalizované dokumenty. V rámci této metodiky bude také možno pracovat s integrovaným geografickým prostředím (TAGIS), které umožní širokou paletu prací nad zakreslenou mapou prostoru činnosti (tento produkt, který byl vysoce hodnocen jak důstojníky AČR na výše uvedených prezentacích, tak na summitu NATO ve Washingtonu D.C., je také produktem firmy DELINFO).

ELMET je koncipován v souladu s požadavky NATO na rozhodovací proces. Obsahuje všechny fáze rozhodovacího procesu (viz obr. 1) dělené na jednotlivé činnosti.

Fáze	Od	Do	Délka	
Příjem úkolu	10.9.1999 08:00	10.9.1999 08:10	00:10	
Studium úkolu	10.9.1999 08:10	10.9.1999 08:40	00:30	
Ujasnění úkolu	10.9.1999 08:40	10.9.1999 09:40	1:00	
Briefing I	10.9.1999 09:20	10.9.1999 09:40	0:20	☒
Hodnocení situace	10.9.1999 09:40	10.9.1999 14:00	4:20	
Briefing II	10.9.1999 13:00	10.9.1999 14:00	1:00	☒
Rekognoskace var. 1			0:00	☐
Zpracování variant	10.9.1999 14:00	10.9.1999 18:00	4:00	
Rekognoskace var. 2	11.9.1999 08:00	11.9.1999 18:00	10:00	☒
Analýza variant (válečná hra)	12.9.1999 08:00	12.9.1999 12:00	4:00	
Briefing III	12.9.1999 10:00	12.9.1999 12:00	2:00	☒
Rekognoskace var. 3			0:00	☐
Výběr optimální varianty	12.9.1999 13:00	12.9.1999 16:00	3:00	
Briefing IV	12.9.1999 14:30	12.9.1999 16:00	1:30	☒
Informace o zvolené variantě		13.9.1999 09:00		
Dopracování optimální varianty a zpracování BR	13.9.1999 08:00	13.9.1999 12:00	4:00	
Vyhlašení a objasnění BR	13.9.1999 14:00	13.9.1999 16:30	2:30	
Briefing V			0:00	☐
Rekognoskace var. 4	13.9.1999 14:00	13.9.1999 16:30	2:30	☒
Koordinace	14.9.1999 08:00	14.9.1999 12:00	4:00	
Briefing VI	14.9.1999 08:00	14.9.1999 12:00	4:00	☒

Obr. 1: Určení stěžejních úseků časové osy rozhodovacího procesu

Otevřenost ELMET se projeví i v možnostech výběru jednotlivých fází metodiky. Ve variantních možnostech konání briefingů a rekognoskací umožní výběr:

- ze šesti variant briefingů,
- ze čtyř variant rekognoskace.

ELMET bezprostředně komunikuje s dvěma OTÚ, jejichž produktem jsou časové propočty

- OTÚ Hrubý časový propočet a
- OTÚ plán práce štábu ...

Hrubé časové propočty			
ZÁKLADNÍ ÚDAJE:			
Přijetí úkolu :	10.9.1999 8:0	Druh bojové činnosti	Celková doba přípravy
Pohotovost ke splnění úkolu :	10.11.1999 12:00	OBRANA	61 dnů 5:00 hodin
DOBA POTŘEBNÁ K:			
Vybudování obrany předem :	7 dnů 0:00 hodin		
Přesun do prostoru obrany :	1 dnů 0:00 hodin		
Další nezbytné úkoly celkem :	24 dnů 0:00 hodin	Další úkoly	
Na organizaci obrany zbývá :		29 dnů 5:00 hodin	Dostatek času
Z TOHO NA:			
Rozhodovací proces podřízených :	12 dnů 0:00 hodin		
Další nezbytné úkoly přípravy :	6 dnů 0:00 hodin		
Pro práci štábu zbývá :		11 dnů 5:00 hodin	Dostatek času
Metodika :	Postupná	Vydání PN :	ne
		Vydání PBN :	ne
Metodika			

Obr. 2: Hrubé časové propočty

Hrubý časový propočet (obr. 2) je úlohou, podporující činnost NŠ. Je základní orientací v čase, který je k dispozici pro rozhodovací proces a přípravu vojsk ke splnění nastávajícího úkolu. Umožňuje volbu druhu metodiky práce štábu a s tím spojenou informaci podřízených (předběžná / bojová / nařízení).

Náčelník štábu v něm určí stěžejní úseky časové osy rozhodovacího procesu (obr. 1), včetně rozhodnutí o variantách provedení briefingu a rekognoskace (rekognoskací). Tyto hodnoty se automatizovaně zobrazí v **plánu práce štábu**, kde je N O3 (G, S3) využije jako základních údajů k sestavení tohoto plánu.

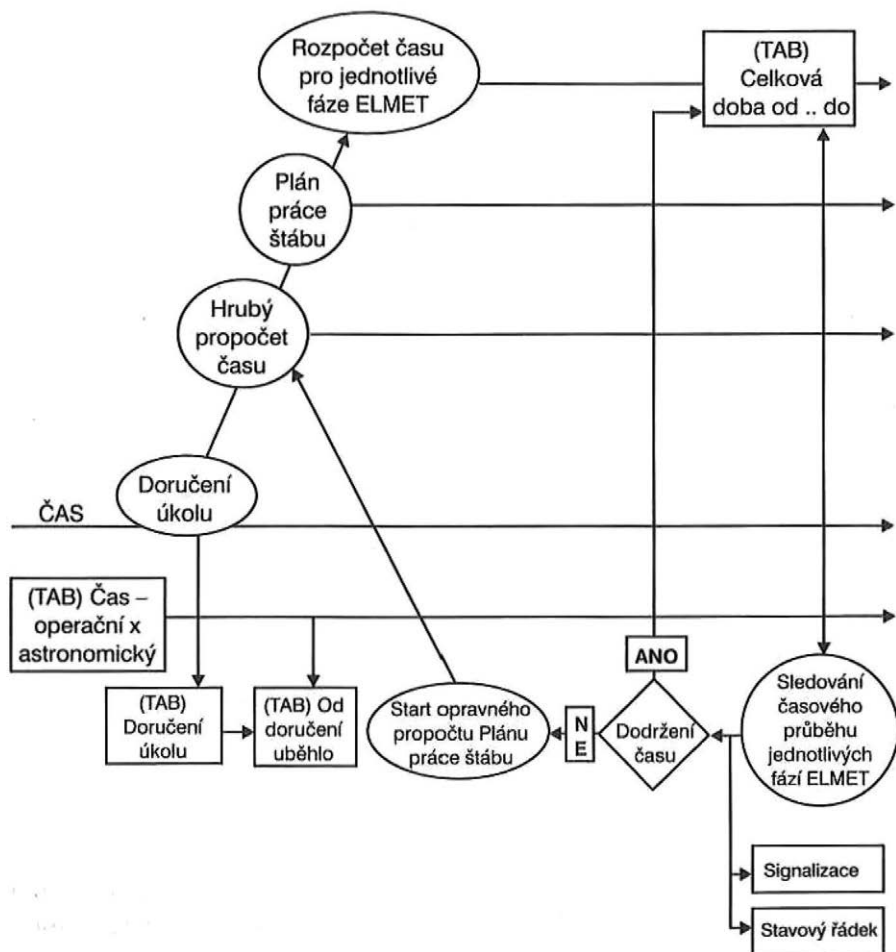
2.3. Sledování času

Elektronická metodika práce štábu porovnává konkrétní astronomický (operační) čas s termíny, zadanými v plánu práce štábu. Na základě porovnání těchto dvou údajů signalizuje dobu ukončení konkrétní fáze metodiky. (Pozn.: Sledování průběhů času u jednotlivých činností se neosvědčilo. Časové úseky jsou u činností krátké a jejich překračování /nedodržení/ by bylo na úkor plynulosti práce štábu.) NŠ má možnost upravit rozpočet času pro další fáze činnosti štábu (zkrácení období pro všechny /některé/ fáze) nebo prodloužení celkové doby rozhodovacího procesu (není-li termínem ukončení

rozhodovacího procesu pevně vázán). K zabezpečení včasné informace o blížícím se termínu ukončení práce v určité fázi je tato skutečnost NŠ signalizována s předstihem (obr. 3).

2.4. Podpůrné programy, dokumenty

Elektronická metodika práce a štábu dává uživateli přehled (nabídku) OTÚ (obr. 4), využitelných pro určitou činnost rozhodovacího procesu. Zároveň umožňuje bez dalšího listování v oknech počítače vyvolání příslušné OTÚ nebo dokumentu ve formalizované formě. Přístup k OTÚ (dokumentu) bude dán přístupovým právem. U OTÚ (dokumentu), který je zpracován formou spolupráce více uživatelů, bude impuls k zahájení práce na úloze delegován na řídicího pracovníka (koordinátora informací), který zodpovídá za zpracování.

Obr. 3: Schéma časových návazností

P o m ě r k y	Taktický OIS	Spust	D o k u m e n t y
	Plán provedení BHI I		
	Poměry sil	Spust	
	Kritéria pro posouzení variant	Spust	
	Ujasnění úkolu		
	Hrubý propočet času	Spust	

Bojové nařízení	Otevřít
Bojové hlášení	Otevřít
Varovné signály	Otevřít

Obr. 4: Nabídka OTÚ a formalizovaných dokumentů (příklad při ujasnění úkolu)

3. Realizace ELMET

Základní požadavky na realizaci ELMET vyplynuly již ze zadání technické a programové specifikace OTS definované VTÚE Praha. Výpočetní platformou stanovenou pro realizaci OTS byly stanoveny počítače PC a operačním systémem Windows NT.

S ohledem na charakter řešených úloh (víceuživatelský přístup, distribuované zpracování, komunikace mezi pracovišti,...) byly pro realizaci zvoleny nástroje firemního Intranetu. V současnosti, kdy byly dokončeny práce na přírůstku 1, tvoří základ celého systému MS IIS instalovaný na hlavním serveru domény NT (řídícího serveru sítě štábu). Uložení, zpracování a distribuci informací mezi jednotlivými pracovišti zabezpečuje spolupráce MS IIS se SQL databází. Roli SQL databáze zastupuje MS Access, jeho setrvání je ovšem podmíněno dalším vývojem celého OTS systému.

Jednotlivá pracoviště štábu jsou vybavena pracovními stanicemi NT a pro práci s ELMET vyžadují pouze instalaci MS IE. K zabezpečení dalších činností spojených především s bezprostřední komunikací mezi pracovišti jsou funkce poskytované MS IE rozšířeny o sadu DCOM objektů.

Konečná podoba a charakter jednotlivých stránek ELMET se stále vytváří a není ještě ustálena. Již dnes se ovšem předpokládá, že pro jejich realizaci budou využívány technologie ASP, VBScript, JavaScript, DHTML a p.

4. Některé problémy v realizaci ELMET

Samotná realizace ELMET do života vojsk naráží na celou řadu problémů.

- **Zatím neexistuje centrálně (z úrovně GŠ AČR) vydaná metodika práce.** Polní řád pozemních sil AČR dává v kapitole 3. Příprava /a ve stati b) Plánování / boje základní rámec rozhodovacímu procesu velitele a štábu, tento rámec však není uplatňován v detailech u jednotlivých štábů jednotně.
- **Není jednotné složení štábů.** Podstatně se liší štáby na operační úrovni. Také složení štábů svazků a útvarů se může lišit. Navíc se permanentně mění počty štábů a jejich struktura. Tento stav vyžaduje určitou míru obecnosti při zpracování ELMET, z čehož vyplývá její snížená účinnost a nutnost dílčích úprav v průběhu používání.
- **Není dána obsahová stránka dokumentů.** Vševojsk -1-2,3 sice v příloze 1 definuje strukturu jednotlivých dokumentů pro velení vojskům, ale úplně pomíjí jak

dokumenty pro práci štábu, tak dokumenty výkazové a informační. Proto se dokumenty u svazků a útvarů dosti znatelně odlišují.

- **Existují i různé názory na jednotlivé fáze plánování boje.** Široká diskuse se vede o místě Počáteční instrukce, počtu a obsahu briefingů a rekognoskačí a zejména o formě a obsahu výběru variant. Také koordinace (součinnost) je jako i v minulosti předmětem diskuse.

V tomto výčtu problémů jsou záměrně vynechány technické problémy používání metodiky práce, které bude řešit OTS VŘ PozS AČR.

Je zřejmé, že v rámci AČR (GŠ) musí zahájit činnost orgán, který bude rychle a racionálně řešit nejen výše uvedené problémy, ale na příklad také zabezpečí sjednocení dokumentů AČR s dokumenty armád NATO.

* * *

Operačně-taktický systém velení a řízení pozemních sil představuje souhrn opatření v oblasti techniky, programového vybavení i výcviku lidí pro tento systém. Elektronická metodika práce je v tomto systému páteří, která sjednocuje úsilí příslušníků štábů a velitelů při využívání techniky a programové podpory k přijetí optimálního rozhodnutí ke splnění úkolu. Autoři tohoto článku chtěli seznámit vojenskou veřejnost se základními momenty její tvorby i s problémy, které se při ní vyskytují. Pokud tato snaha přinese pozitivní ohlas, pak můžeme obdobným způsobem informovat i o dalších etapách budování OTS.

Washington usiluje o revizi smlouvy o omezení systémů protiraketové obrany (ABM) s Ruskem kvůli svému projektu národní raketové obrany. Jak pohlížíte na potřebu tohoto opatření?

Norsko podobně jako další evropské země vyjádřilo obavy a naléháme na Američany, aby o tom jednali s Ruskem. Jsem rád, že jsou v tomto směru kontakty mezi USA a evropskými spojenci.

Myslím, že ještě nenastal čas říci cokoli víc, protože musíme tuto věc prozkoumat a posoudit, zda ji lze přizpůsobit smlouvě ABM. Současně musím zdůraznit, že pro Norsko zůstává tato smlouva úhelným kamenem jaderného odzbrojení.

*Thorbjörn Jagland,
norský ministr zahraničí,
Právo, 9. 5. 2000.*

a letecké jednotky NATO byly zredukovány o celých 45 procent. Celkový počet vojenského personálu byl v rámci Aliance zredukován o více než 15 procent – o 900 000 lidí – celkové vojenské výdaje NATO poklesly o více než 56 miliard amerických dolarů [2]. V některých zemích bylo snížení na obranu menší, např. v USA se od r. 1989 do r. 1996 snížil rozpočet na armádu (*US Army*) o 38 procent. Tato snížení omezovalo možnosti vojenského plánování, protože nové hrozby a nové úkoly musely být řešeny se značně omezenými zdroji. Věčný problém NATO – sdílení společných nákladů – se na začátku roku 1990 stal velmi vážným, protože spojenci museli vyřešit otázku jak pořídit více za méně peněz.

A konečně – za čtvrté – NATO muselo podstoupit zkoušku v Bosně, vlastně dříve než bylo dosaženo konsenzu o tom, jako roli by mělo hrát po skončení studené války. Protože se Sovětský svaz rozpadl, zdálo se samozřejmým, že evropskou bezpečnost již nebude nic ohrožovat. V roce 1991 se spojenci účastnili války v Perském zálivu a téměř nikdo si nevšiml narůstajícího napětí v Jugoslávii. Když ale v červnu 1991 Chorvatsko a Slovinsko vyhlásily nezávislost, nešlo již situaci v Jugoslávii ignorovat. Ovšem tehdejší převládající optimismus vedl spojení k přesvědčení, že krize bude rychle a snadno překonána.

Jugoslávie představovala pro Alianci tvrdé probuzení. Od samého počátku byla politika Aliance vůči Jugoslávii v podstatě neúspěšná. Susan Woodwardová o tom napsala: „Západ se zaměřil na zprostředkování vyjednávání a krizový management. Situace ale směřovala nezvratně k výbuchu nacionalismu a válce.“ Rozbor faktorů, které ovlivňovaly tehdejší západní politiku, by stačil na několik samostatných studií. Podle Mezinárodní komise pro Balkán Západ udělal tři rozhodující chyby: definoval konflikt jako humanitární katastrofu, a ne jako brutální agresi, ukázal značnou neochotu použít vojenskou sílu, a zřídil „bezpečné zóny“, aniž by poskytl prostředky, na jejich ochranu. Boje zuřily přes dva a půl roku, až konečně bombardování sarajevského tržiště v únoru 1994 [3] přesvědčilo spojence, že jedinou mezinárodní organizací, která je schopna konflikt zastavit, je NATO.

Naneštěstí pro Bosnu byl tento závěr doprovázen neshodami o tom, jak použít vojenskou sílu NATO. Spojené státy prosazovaly letecké údery na bosenské Srby, které je měly donutit, aby přestali útočit na zmíněné „bezpečné zóny“. Jak Francie, tak Anglie byly proti tomuto plánu, protože obě země měly své pozemní jednotky v silách UNPROFOR. Rozpory byly tak silné, že autoři Silber a White dokonce uvádějí, že Severoatlantická rada „byla vnitřními rozpory téměř paralyzována“. Nakonec se ale Evropané podřídili americkému nátlaku a 10. dubna 1994 NATO zahájilo první letecké údery ve své historii. Nálety skutečně na čas zastavily srbské bombardování „bezpečných zón“, ale problém, který později rozdělil Alianci, zůstal nerozřešený.

Takové bylo mezinárodní bezpečnostní prostředí, ve kterém se nacházelo NATO začátkem devadesátých let. V prvních 40 letech existence organizace spolu spojenci často neshodli, ale na tom, jaký je konečný cíl Aliance, se shodovali. Po skončení studené války začali členové NATO přehodnocovat jeho smysl, a to v době, kdy mezi nimi narůstalo napětí. Nepřekvapuje, že neexistovala jediná představa jakou úlohu by Aliance ve světě po skončení studené války měla mít. Celkem vznikly tři vize, které se vzájemně vylučovaly.

Tzv. atlantisté, vedeni Spojenými státy, byli přesvědčeni, že NATO má zůstat rozhodující evropskou bezpečnostní institucí. Zastávali názor, že NATO musí rozšířit

svoje úkoly o mírové operace a operace mimo území Aliance. Ostatní bezpečnostní organizace by NATO doplňovaly: Západoevropská unie (ZEU) by mohla představovat evropský pilíř v rámci Aliance, Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE) by působila především při prevenci krizí (*crisis prevention*).

Na rozdíl od „atlantistů“, byli tzv. evropané přesvědčeni, že by měla být přebudována celá bezpečnostní architektura. V čele s Francií tvrdili, že by se Aliance neměla účastnit žádných mírových operací ve východní Evropě. NATO se podle nich mělo soustředit výhradně na obranu svých členů a evropskými bezpečnostními problémy by se měly zabývat ostatní organizace. ZEU, KBSE a možná i Evropská unie (EU) by vybudovaly vlastní nezávislé ozbrojené síly, které by rychle reagovaly při regionálních bezpečnostních krizích.

Třetí skupina, „euroatlantisté“, byli někde uprostřed. Jejich státy, včetně Německa, zastávaly názor, že svět po studené válce bude mít tolik problémů, že musí být posilovány *všechny* evropské bezpečnostní instituce.

USA proto koncepci CJTF navrhly původně jako kompromisní řešení, které by mohlo překonat rozpory mezi „atlantisty“ a „evropany“. Politicky to mohlo být vhodné východisko ze slepé uličky.

Než se ale začneme zabývat politickými aspekty CJTF, vysvětlíme si jejich vojenskou strukturu.

Vojenská struktura CJTF

Ačkoliv se termín „společné smíšené úkolové skupení“ (*Combined Joint Task Force*) může zdát pro běžnou angličtinu poněkud složitý, je tvořen třemi od sebe oddělenými pojmy, které mají přesný vojenský význam. „Úkolové skupení“ (*task force*) je vojenský útvar (*body*), organizovaný pro určitý úkol nebo operační záměr. Jakmile je cíle dosaženo, úkolové skupení je rozpuštěno a jednotky se vrací pod své běžné velení. „Společných operací“ (*joint operations*) se zúčastňují jednotky ze dvou či více druhů ozbrojených sil (*services*): pozemní vojsko (*army*), vojenské námořnictvo (*navy*), námořní pěchota (*marine*), s nimiž během operace spolupracují jednotky vojenského letectva (*air force units*). „Smíšené operace“ (*combined operations*) zahrnují ozbrojené síly dvou nebo více států (*nations*).

Komplikovaný výraz **společné smíšené úkolové skupení** tedy popisuje „pohotovostní“ (*deployable*), mnohonárodní (*multinational*) formaci (*formation*), složenou z více složek ozbrojených sil (*multi-service*), vytvořenou a přizpůsobenou (*generated and tailored*) pro zvláštní, nepředvídatelné operace (*specific contingency operations*).

Koncepce CJTF nevyžaduje vybudování dalších úrovní řízení uvnitř vojenských velitelských struktur. Stálá organizační střediska CJTF (*permanent CJTF nuclei*) totiž mohou být zřízena v rámci některých již existujících velitelství NATO [4]. Každé středisko se mělo skládat z důstojníka v hodnosti generála (*general officer*) a jeho štábu, což má představovat jádro, kolem něhož může vzniknout kompletní velitelství. Aby bylo zabráněno vytváření zbytečných duplikací, většina pracovníků vyčleněných pro organizační středisko CJTF má současně pracovat na daném velitelství. Když bude zapotřebí postavit jednotky CJTF, středisko bude posíleno dalšími štábními prvky, nazývanými moduly (*modules*), a to až do doby, než jednotky CJTF budou schopny plnit

svůj úkol. Moduly mohou pocházet z různých zdrojů, mohou být poskytovány dalšími velitelstvími NATO, ZEU, či zeměmi, které ani nemusí být členy těchto organizací. Moduly se také mohou skládat z jednotlivých štábních pracovníků, kteří přijdou z jakékoli výše uvedené instituce.

Taková flexibilní struktura umožňuje, že konkrétní středisko a jeho moduly určené pro CJTF může být vybráno a uzpůsobeno tak, aby vyhovovalo požadavkům dané mise. Např. společné smíšené úkolové skupení, určené na řešení krize v jižní Evropě, může zahrnovat organizační středisko při spojeneckých silách pro střední Evropu (AFCENT), může být posíleno moduly ze ZEU, členských států programu Partnerství pro mír (PfP), rovněž i zemí, které nemají s NATO nic společného. Protože moduly mohou být získány z velkého množství již existujících vojenských zdrojů, jednotlivá skupení CJTF, budou vytvářena ze speciálně uzpůsobených jednotek pro zamýšlenou akci, aniž by byly nutné nějaké další, zvláštní náklady na jejich výstavbu.

I když je vojenská flexibilita koncepce CJTF velmi důležitá, ještě důležitějším je politická flexibilita. Během studené války byl přísně dodržován princip: jednat společně, nebo vůbec. Koncepce CJTF představuje zásadní změnu, protože umožňuje vytvářet „koalici ochotných“, kteří by se zúčastnili vojenské akce, zatímco ti, co nejsou ochotni se na akci podílet, mohou zůstat mimo.

Vojenské plánování NATO předpokládá tři typy skupení CJTF:

- skupení, které se bude skládat jen z členů NATO, bez jakékoli účasti jiných jednotek (*NATO-only CJTF*),
- skupení skládající se ze sil NATO a jednotek států PfP (*NATO-plus CJTF*),
- skupení pod vedením ZEU, kde ZEU bude při svých operacích používat prostředky NATO, včetně velitelství CJTF (*WEU-led CJTF*).

Velení a řízení (*command and control*) prvních dvou typů operací je relativně nekomplikované. Určité úpravy budou nutné, aby byla splněna podmínka neúčasti dalších států, ale stále bude rozhodovat NATO. Ovšem třetí typ skupení CJTF představuje radikální odklon od současné struktury NATO a jeho principů. Se souhlasem Severoatlantické rady může být velitelství CJTF uvedeno do pohotovosti (*activated*) pro použití v rámci ZEU. Potom jeho velitelství – po dobu trvání operace – bude řídit velitel určený ZEU. Severoatlantická rada také může dočasně svěřit jakýkoli společný prostředek NATO pod velení ZEU, s výjimkou pozemních jednotek. ZEU by také nemohla velet vojákům zemí, které si nepřejí účastnit se dané operace. Spolupráce s NATO umožňuje využívat po dobu trvání operace americké přepravní kapacity, struktury řízení a velení, zpravodajské informace.

Tady vzniká několik vážných problémů (mj. kdo bude takovou operaci politicky řídit), kterými se budeme zabývat v následující kapitole. Prozatím stačí když zde poznamenáme, že díky koncepci CJTF může ZEU poprvé ve své historii podnikat nezávislé vojenské akce.

I přes obrovské množství změn se podařilo poměrně snadno dosáhnout konsenzu ohledně vojenských aspektů CJTF. Za necelý rok, co byl návrh na zřízení jednotek CJTF podán na bruselském summitu, spojenci vypracovali téměř všechny detaily potřebné k tomu, aby se koncepce CJTF stala skutečností. NATO provedlo dvě velká

cvičení, kde byla prověřována koncepce CJTF, a obě jsou všeobecně pokládána za úspěšná [5].

Většina vojenských problémů již byla zpracována, ale existují neshody co se týče politických struktur CJTF. Politické otázky se ukázaly tak spornými, že se koncepce CJTF zastavila téměř na dva roky a dodnes zůstává nevyřešena.

Boj o politické řízení

Původní koncepce CJTF přišla ze Spojených států a odrážela jasný atlantický postoj. Návrh tehdejšího amerického ministra obrany Aspina (1993) obsahoval tři hlavní cíle, které rozšiřovaly rozsah působnosti NATO. **Za prvé** bylo umožněno silám a velitelstvím NATO pružně reagovat na bezpečnostní problémy vzniklé mimo území států Aliance (*out-of-area needs*) a zároveň udržet schopnost bránit se proti jakémukoli vnějšímu útoku. **Za druhé** bylo díky programu PfP umožněno i nečlenským státům zúčastňovat se školení, cvičení a operací NATO. A **za třetí** bylo umožněno ZEU, aby pro své vlastní operace používalo síly i velitelské struktury NATO. Jednalo se o tzv. oddělitelné, ale ne oddělené síly NATO (*separable but not separate*).

I když se zdá, že třetí cíl je v rozporu s tzv. atlantickým pohledem na NATO jako na dominantní bezpečnostní instituci, lze jej vysvětlit jako způsob prevence, aby se ze ZEU nestala soupeřící bezpečnostní organizace. Spojené státy si uvědomovaly, že mnoho evropských zemí žádá možnost nezávislé vojenské akce, zejména po evidentním neúspěchu západní politiky v bývalé Jugoslávii. CJTF mohlo tuto potřebu uspokojit a zároveň zabránit tomu, aby si ZEU budovala svou vlastní vojenskou sílu. Protože proč by ZEU budovala vlastní vojenské síly, když si je může kdykoli vypůjčit od NATO? Jak řekl americký velvyslanec v NATO Robert Hunter: „Ještě nikdy nikdo nevymyslel takový scénář, kde by ZEU něco chtěla a Amerika byla proti. Ale pokud si Evropané, případ od případu, přejí vypůjčit prostřednictvím NATO naše zpravodajské, dopravní či spojovací kapacity, odpověď bude pravděpodobně ano.“

Někteří američtí činitelé se také na koncepci CJTF dívali jako na prostředek, který může vyřešit věčný problém sdílení nákladů Aliance, protože „evropští členové díky CJTF mohou využívat struktur a prostředků NATO při operacích, ve kterých by se Amerika raději neangažovala“ (Steven Greenhouse).

Většina evropských spojenců s Aspinovým návrhem CJTF souhlasila. Británie, Kanada a ostatní atlantisté podle očekávání tento plán podporovali. „Euroatlantisté“, mezi nimi hlavně Německo, plán také podporovali, neboť zvyšoval potenciál ZEU, aniž by ohrožoval velitelské struktury NATO. Proti návrhu se stavěla pouze Francie. Francie se stavěla proti CJTF, protože si přála vybudovat velké ozbrojené síly ZEU, které by byly od NATO zcela odděleny. Ale po několika měsících Francouzi tento svůj postoj opustili. UVědomili si, že hospodářská krize a schodky v rozpočtu neumožňují nést tak ohromné náklady, jaké představují samostatné ozbrojené síly ZEU.

Protože ozbrojené síly ZEU byly ekonomicky neuskutečnitelné, Francie dospěla k závěru, že koncepce CJTF je vlastně tím nejlepším možným řešením. Na bruselském summitu v lednu 1994 hlavy států NATO podpořily koncepci CJTF a nařídily Severoatlantické radě vypracovat konkrétní plány pro její realizaci (*implementation*).

V prohlášení, které vydal summit, mj. stojí:

.... nařizujeme stále zasedající Severoatlantické radě, na základě doporučení vojenských orgánů NATO (NATO Military Authorities), aby prozkoumala, jak mohou být vojenské a politické struktury a procedury Aliance budovány a uzpůsobeny, aby efektivněji a pružněji plnily úkoly Aliance (Alliance's missions), jak mírových operací, tak spolupráce se ZEU, a odrážely evropskou bezpečnostní a obrannou identitu. Jako součást tohoto procesu podporujeme koncepci CJTF, jako prostředek provádění nepředvídaných operací, včetně operací, na kterých se budou podílet státy, které nejsou členy Aliance. ... Rada na základě doporučení vojenských orgánů NATO a v koordinaci s ZEU bude pracovat na její realizaci, a to tak, že vybuduje oddělitelné, ale ne oddělené vojenské kapacity, které by mohlo užívat jak NATO, tak ZEU."

Francie vkládala do CJTF velké naděje, protože byly součástí velmi výhodných dohod uzavřených v Bruselu. Dalším bodem jednání summitu bylo Partnerství pro mír, program, který měl připravit východoevropské země na případné členství v NATO. Francii se program rozšiřování NATO příliš nezamlouval, protože byla přesvědčena, že by se NATO mělo omezit jen na teritoriální obranu svých členů. Ostatní spojenci ale Francii přesvědčili, aby program PpP podporovala a slíbili jí, že budou podporovat reformu nutnou pro realizaci plánu CJTF. Na základě těchto slibů se Francie domnívala, že hlavní debaty o koncepci CJTF byly rozhodnuty v její prospěch.

Bohužel optimismus Francii příliš dlouho nevydržel. Za několik měsíců bylo zřejmé, že jeden ze základních problémů zůstal nerozřešený. Zatímco vojenští plánovači se o technických detailech koncepce brzy shodli, Francie se nemohla dohodnout se Spojenými státy na tom, jak budou jednotky CJTF politicky řízeny. Od samého začátku francouzští činitelé tvrdili, že jednotky CJTF by neměly být součástí integrované vojenské struktury NATO, protože by pro ně bylo velmi obtížné přizpůsobovat se omezeným operacím, a navíc by chyběl přiměřený politický dohled. Francouzi byli přesvědčeni, že operace CJTF budou politicky velmi citlivé, a tudíž bude zapotřebí přísné politické řízení, které ovšem není možné prostřednictvím integrované velitelské struktury.

To, že CJTF bylo podřízeno integrovanému vojenskému vedení, způsobilo Francii dva další politické problémy: zaručilo Američanům účast při kontrole sil CJTF, zatímco Francii z ní vylučovalo. Protože vrchní velitel spojeneckých sil v Evropě (SACEUR) je vždy Američan, Francouzi se domnívali, že by mohl evropské akce vetovat. A protože od r. 1966 Francie není součástí integrovaných vojenských struktur, byla by vyloučena ze všech důležitých rozhodnutí. Proto Francie chtěla, aby byl zřízen zvláštní orgán, který by autorizoval a kontroloval zasazení CJTF.

Spojené státy těmito francouzským návrhům prudce oponovaly a trvaly na tom, aby integrovaná velitelská struktura tvořila určitou část velitelské struktury CJTF. Americký ministr obrany William Perry prosazoval koncepci „oddělitelné, ale neoddělené“, což znamenalo, že se Američané budou podílet na každém rozhodnutí týkající se použití prostředků NATO, i když se rozhodnou, že nebudou součástí daného „úkolového skupení“ (*task force*). Spojené státy navrhly, aby byly v rámci Severoatlantické rady vytvořeny dva nezávislé výbory, jeden pro krizový management a druhý pro mírové operace. Protože Američané měli být členy obou výborů, nemohli být nikdy vyloučeni z rozhodování o budování CJTF. To přivedlo jednání do patové situace, která trvala téměř dva roky. Francouzi trvali na tom, aby Evropané měli okamžitý přístup, bez integrovaného velení, ke všem prostředkům NATO, zatímco

Spojené státy odporovaly – prostředky mohou být uvolňovány pouze případ od případu a vrchní velitel spojeneckých sil v Evropě (SACUER) musí zůstat součástí velení (*chain of command*). Většina evropských spojenců podporovala stanovisko Spojených států, ale na tento spor neměli v podstatě vliv. V letech 1995-96 bylo dosaženo jen malého pokroku – pouze bylo obecně definováno z čeho se skládá velitelství CJTF. Zdálo se, že z této slepé uličky není východisko. V červnu 1995 navrhly velitelé NATO strukturální reformy Aliance, které v podstatě předpokládaly, že plán CJTF asi nebude realizován [6].

Ale následující změna francouzské politiky způsobila, že brzy znovu ožily naděje na vybudování jednotek CJTF. V létě 1995 totiž Francie došla k závěru, že třicetiletý bojkot vojenských struktur NATO není v jejím zájmu. 5. prosince Francie vyhlásila, že začne vysílat své ministry obrany na zasedání NATO a že se její generálové vrátí do vojenského výboru. Politická změna se netýkala všech vojenských orgánů NATO: Francie se stále odmítala připojit do integrované velitelské struktury a odmítala předkládat své vojenské plány Alianci k revizi. Nicméně toto prohlášení znamenalo rozchod s předcházející politikou a Francie nevyklučovala, že existuje možnost, že se vrátí i do ostatních struktur. Francouzský ministr zahraničí Hervé de Charette příznivě uvedl, že „Francie se od nynějška rozhodla, že se bude mnohem více zúčastňovat více práce v orgánech NATO, a že se ještě více přimkne k NATO, budou-li reformy dále pokračovat“. Francouzské prohlášení oživilo naději, že by mohla být vzniklá patová situace překonána.

Důvodů, proč se Francie vrátila do některých orgánů NATO, je mnoho, a není možné je zdlouhavě rozvádět. Ale dva hlavní důvody se vážou přímo k diskusím o CJTF. Za prvé: válka v bývalé Jugoslávii zbavila Francii tradičních obav z americké dominance a nahradila je obavami z americké neúčasti v tomto konfliktu. Konflikt v Bosně byl příliš rozsáhlý, než aby jej Francie mohla zvládnout sama, zvláště, když byl francouzský vojenský rozpočet neustále snižován, a vlastní konflikt v Bosně byl příliš malý na to, aby zaručil, že se Amerika bude angažovat. Protože Spojené státy pokračovaly v podpoře NATO, začalo se na Alianci pohlížet jako na jedinou záruku, že se Spojené státy nestáhnou a neobnoví nějakou formu politiky izolacionismu. V letech 1994-95 se francouzské síly staly součástí multinacionálních ozbrojených sil v Bosně, vedených NATO, a „tato zkušenost Francii přesvědčila,“ napsal britský časopis *Economist*, že „NATO žádnou suverenitu nepotlačuje, že to není organizace ovládaná Američany, jak o tom byli Francouzi tradičně přesvědčeni“. Jistě nebylo náhodou, že francouzské prohlášení bylo zveřejněno ve stejný den, kdy NATO schválilo zřízení implementačních sil (IFOR) s 60 000 vojáky, kteří byli posláni do Bosny, aby dohlíželi na plnění daytonských dohod (*Dayton Peace Accords*).

Za druhé se velmi rychle hroutila vize budoucnosti, jakou zastávali tzv. evropané. Napomohl tomu zcela jistě neúspěch v Bosně, ale existovaly i další důvody, které způsobily přechod k atlantickému programu. Maastrichtská dohoda, která vyzývala členy EU, aby vypracovali společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, narazila na problémy se svou ratifikací. Dánští voliči odmítli smlouvu referendem, ve Francii byla schválena s převahou jen nepatrného počtu hlasů [7].

Především ale zmizel optimismus se kterým byla tato smlouva podepisována. V létě 1995 byla evropské agendě věrná už jen Francie. Jak Británie, tak Německo

podporovaly americkou vizi Aliance. Evropská vojenská spolupráce utrpěla tolik nezdarů, že přesvědčila i Francii, že její vize samostatné evropské bezpečnostní organizace není životaschopná. Podle jednoho evropského diplomata: „Francie konečně přijala fakt, že když nemůže NATO porazit, měla by se k němu připojit“ [8].

Ovšem francouzský politický obrat neznamenal, že by Francie kapitulovala před americkou vizí Aliance. Ponechala mnoho svých evropských politických cílů a doufala, že tím, že znovu vstoupí do vojenských struktur, zvýší možnost ovlivňovat reformu NATO. Každý ústupek NATO nebo atlantické koncepci byl doprovázen ujišťováním, že i oni mají své vlastní ideje, že to v žádném případě není kající návrat pod stará dobrá křídla NATO, a že Francie není ochotna přijmout všechny atlantické principy a tradice. Francouzští politikové doufali, že podobná prohlášení prolomí patovou situaci kolem koncepce CJTF, tj. že donutí Spojené státy, aby braly více v úvahu francouzské zájmy. Ovšem vyskytly se také úvahy, zda francouzská změna politiky nebyla pouze výměnou za americké ústupky ohledně koncepce CJTF.

Ať tomu tak bylo či ne, vlilo to novou krev do CJTF. Francouzští diplomaté uvedli, že očekávají rychlý pokrok v jednání o CJTF, a tehdejší generální tajemník Javier Solana se vyslovil v tom smyslu, že francouzská prohlášení projasňují bariéry, které stojí v cestě CJTF. V dalších měsících následovala horečná diplomatická aktivita, protože se spojenci snažili dosáhnout nějakého pokroku tak rychle, jak jen to bylo možné. Ministři obrany zemí NATO uzavřeli v lednu 1996 dohodu, ale ta byla vetována americkým náčelníkem spojených štábů generálem Johnem Shalikashvilim, na základě obav, že by se Francie mohla usilovat o získání kontroly některých operací. Ale na konci února Spojené státy ustoupily a netrvaly na tom, že CJTF musí být částí integrované velitelské struktury. Na dvoustranných jednáních v Paříži Američané souhlasili s tím, že jednotky CJTF budou řízeny národními velitelstvími (*national headquarters*), pokud tato velitelství budou splňovat výcvikové, operační a velitelské (*command and control*) standardy NATO.

Jakmile Spojené státy v tomto bodě ustoupily, následoval rychlý pokrok. Na dubnovém zasedání vojenského výboru náčelníci generálních štábů souhlasili s restrukturalizací Aliance, která by umožnila evropským zemím kontrolovat CJTF. Za několik týdnů Severoatlantická rada odsouhlasila pravidla, která zřizovala pozemní síly CJTF. A na zasedání, které se konalo 3. až 4. dubna, ministři zahraničí podepsali oficiální dohodu (*formal accord*) o CJTF. Dohoda povoluje Evropanům při misích ZEU využívat americkou leteckou dopravu, spojení, satelitní zpravodajství, letouny včasné výstrahy. Podmínkou je, aby s tím jednomyslně souhlasili všichni členové NATO a Aliance bude dohlížet na to, jak jsou jejich prostředky NATO využívány.

Budoucí vývoj CJTF

Koncepce CJTF zásadně ovlivnila Atlantickou alianci, a ani v budoucnosti nesmíme její vliv podceňovat. Pokud se podaří vybudovat struktury pro efektivní politické řízení, potom CJTF umožní spojencům, aby reagovali rychleji, pružněji, ve větším rozsahu možných situací než kdy dříve. Proto se vyplatí probrat ty faktory, které jak limitují, tak i podporují příští rozvoj CJTF, a zhodnotit do jaké míry tato nová struktura je schopna transformovat potenciál Aliance, její plány a doktríny.

■ Faktory omezující CJTF

Existují nejméně tři faktory, které by mohly omezovat budoucí výstavbu CJTF: stále nerozřešený boj o jejich politické řízení, skutečnost, že řešení na papíře nemusí vždy fungovat i v praxi, a možný odpor vojenské byrokracie NATO.

Boj o politické řízení. Tohle je bezesporu vážný problém. Francouzské a americké postoje se sblíží jen velmi pomalu. I po uzavřených dohodách zůstává mnoho otázek nevyřešených. Podle amerického ministerstva zahraničí to bude trvat alespoň dva tři roky než se podaří stanovit praktické postupy, protože politické řízení se týká celého systému velení [9]. Zda se to podaří, záleží z velké míry na budoucích vztazích mezi Francií a USA. Bude-li převládat duch spolupráce, potom bude dosaženo – i když pomalého – pokroku. Pokud nastanou neshody, CJTF se ocitnou opět ve slepé uličce.

Co funguje na papíře, ještě nemusí fungovat v praxi. Vypadá to jako velká myšlenka – dát evropským státům Aliance možnost vést vlastní, nezávislé vojenské operace. Spojené státy ale mají stále při rozhodování o operacích CJTF právo veta, protože při poskytování amerických prostředků je nutný jejich souhlas. Evropa ve skutečnosti příliš samostatná není. Úspěch „společného smíšeného úkolového skupení“ (CJTF) závisí na tom, jak se Spojené státy rozhodnou. Plně lze mechanismu CJTF využít jen tehdy, bude-li použit za situace, kdy je odmítáno zasazení pravidelných pozemních sil. Pokud ale Spojené státy odmítnou autorizovat použití svých prostředků, CJTF nebude ničím jiným, než nadbytečnou strukturou Aliance.

Možný odpor ze strany vojenské byrokracie NATO. Zatím se tento článek soustředil téměř výlučně na zájmy vlád členských států. Nesmíme ale zapomínat, že i NATO má obrovskou organizační strukturu. Jeho úřadovny a zařízení jsou na území několika států a velký počet pracovníků štábů je zodpovědný přímo Alianci, ne svým národním delegacím. Protože současná struktura NATO rozděluje zodpovědnost mezi regionální velitelské, jejichž pracovníci často kladou zájmy daného teritoria nad zájmy regionů. Navíc své teritorium dobře znají, mají navázány politické a vojenské styky, které jsou velmi užitečné, když nastane čas zahájit operace. Nejvyšší vojenští činitelé podporují plány CJTF, ale mnoho důstojníků, kteří by je měli realizovat, je jimi méně nadšeno. Nechce se jim plnit podpůrné úkoly mimo jejich region, a ještě méně se jimi líbí, aby je řídilo další velitelství uvnitř „jejich“ teritoria. Navíc by museli sedět tzv. na dvou židlích. Budou muset věnovat mnoho času plánování CJTF, což nutně zredukuje čas a zdroje, který mají věnovat svým řádným vojenským povinnostem. Někteří důstojníci se také obávají, že organizační střediska CJTF (*nucleus structure*) mohou rozdrobit sílu a efektivitu místních velitelství (*subcommands*), zvláště budou-li všichni schopní lidé nuceni sedět – jak bylo uvedeno výše – na dvou židlích.

Samozřejmě, že odpor vojenské byrokracie automaticky neodsoudí koncepci CJTF k zániku. Jakmile političtí představitelé NATO vydají rozkaz, vojenští velitelé jej musí splnit, ať už se jim jeho důsledky líbí, nebo ne. Ovšem armáda jako celek má vliv na rozhodovací procesy. Političtí představitelé zřídka kdy vydávají rozkazy, aniž by jejich proveditelnost a následky předem nekonzultovali s vojenskými veliteli. Záleží na tom, do jaké míry budou vojenští velitelé ložovat proti koncepci CJTF, což může politickým představitelům NATO stěžovat dohody o mechanismu, kterým by bylo možné koncepci CJTF úspěšně realizovat.

■ Faktory, které napomáhají CJTF

Ačkoliv jsou tyto limitující faktory dost závažné, jejich účinek může být vyvažován faktory, které naopak přispívají budování CJTF. Lze identifikovat minimálně pět takových faktorů: koncepce CJTF zaručuje soudržnost (*cohesion*) bez nutného konsenzu (*consensus*); společná smíšená úkolová skupení mají flexibilní velitelskou strukturu; současné mise velice připomínají koncepci CJTF, která vhodně doplňuje program Partnerství pro mír a vztahy NATO-Rusko; a konečně – organizační struktury mohou žít svým vlastním životem.

Soudržnost bez konsenzu. NATO tradičně funguje na základě zásady jednomyslnosti: kterýkoli člen Aliance může vetovat její akce. Tato zásada měla své opodstatnění, když Aliance čelila jedné velké vnější hrozbě. Avšak dnes, kdy se zájmy spojenců stále více rozcházejí, její dodržování způsobuje, že je stále těžší vést společné akce. Můžeme si to ukázat na příkladu Bosny. Někteří spojenci chtěli zahájit ofenzivu již v r. 1993, ale nemohli se dohodnout na tom, jak typ ofenzivy by to měl být. Neshoda paralyzovala NATO až do pádu Srebrenice v červnu 1995, což Alianci posléze donutilo vypracovat společnou politiku [10].

Koncepce CJTF ruší potřebu absolutního konsenzu, aniž by ohrožovala celkovou soudržnost Aliance. Země, které se chtějí akce v určitém konfliktu zúčastnit, mají nyní mechanismus, díky kterému mohou intervenovat, zatímco země, které nemají na konfliktu žádný zájem, mohou zůstat stranou. Rozdíly v názorech samozřejmě potvrzují, ale bez nějakých trpkých pocitů (Williams, Hockstader).

Pružnější velitelské struktury. Jugoslávie dala spojencům ještě jednu důležitou lekci: I když se spojenci dohodli na nějaké dílčí operaci, organizační struktura NATO byla natolik nepružná, že nedokázala efektivně vést mírové operace. Naproti koncepci CJTF potřebnou pružnost, která vyhovuje tomuto typu konfliktů, má. Když byl Rober Hunter americkým velvyslancem v NATO, zdůrazňoval, že největší síla společného smíšeného úkolového skupení je v tom, že „aniž by zatěžovalo existující služební postupy NATO, umožňuje vytvořit něco lehčího, rychlejšího a pružnějšího, co stojí na svých vlastních nohou“.

Středisková a modulová struktura dovoluje velitelům přizpůsobit ozbrojené síly zvláštním požadavkům každé operace. Struktura CJTF umožňuje, aby byly potřebné síly shromážděny rychle, aniž by nějak podstatně ovlivňovaly ty složky Aliance, jichž se akce netýká. Taková flexibilní struktura nejenom zvýší úspěšnost krizového managementu Aliance, její připravenost, ale umožní odstrašovat agresivní chování na celém světě. Úspěšné odstrašení závisí částečně na schopnosti jednat, takže rozšíření prostoru, ve kterém může Aliance úspěšně plnit úkoly, také zvyšuje odstrašující potenciál Aliance [11].

Nedávné a současné vojenské akce připomínají koncepci CJTF. I když formálně nebyla koncepce CJTF ještě plně realizována, byla uskutečněna řada operací které velmi tuto koncepci připomínají. Když evropské mírové síly potřebovaly při humanitárních operacích pomoc, NATO jim poskytovalo logistickou i zpravodajskou podporu. NATO a ZEU velmi úzce spolupracovaly při operaci *Sharp Gard*, která sloučila oddělené námořní operace v Jaderském moři, aby zesílila sankce OSN proti Jugoslávii. Vojenské

řízení připadlo pod NATO, zatímco politické řízení sdílely obě organizace společně. Generál Sheehan, když vykonával funkci vrchního velitele spojeneckých sil v Atlantiku (SACLANT), popisoval operaci *Sharp Guard* jako úspěšnou akci v duchu CJTF: „Zatímco probíhají velké diskuse o tom, jak mají být v rámci CJTF armády organizovány, námořní síly to již provedly.“ A v Bosně jednotky IFOR a SFOR, vedené NATO, měly téměř všechny charakteristické znaky koncepce CJTF. Operací v Bosně se zúčastnily různé koaliční síly, které měly svá stálá velitelství, ozbrojené síly nečlenských států, které všechny spadaly pod jedno velení. Spojenci se z těchto *ad hoc* operací mnoho naučili, což jim pomůže při budování a realizaci oficiální struktury CJTF.

Koncepce CJTF doplňuje program PJP a vztahy NATO-Rusko. Po zahájení procesu rozšiřování NATO poskytuje struktura CJTF výtečný nástroj k navazování pracovních vztahů se zeměmi, kterým ještě ani nebylo nabídnuto členství v Alianci. Struktura CJTF je natolik přizpůsobivá, že dokáže pojmout moduly jakéhokoli státu, neboť nedělá velké rozdíly mezi členy a nečleny. To posiluje ideje, které jsou součástí programu PJP, a možná i zlepšuje vztahy mezi NATO a Ruskem. Rusko je stále proti rozšiřování NATO, navzdory tomu, že Polsko, Maďarsko i Česká republika se staly jeho členy již v březnu 1999. Rozšiřování Aliance vážně poškodilo vztahy s Ruskem, ale koncepce CJTF nabízí vhodný mechanismus, který tyto vztahy může napravit. Pokud by se členům NATO podařilo přesvědčit Rusko, aby se zúčastnilo akcí CJTF, modelovaných podobně jako spolupráce v Bosně, mohl by se zmírnit strach Ruska z NATO, a zároveň i obnovena vzájemná spolupráce.

Organizace žije svým vlastním životem. Jedna z teorií organizace říká, že jakmile jednou nějaká instituce vznikne, začíná žít svým vlastním životem. Vnitřní a vnější cíle se postupně mění a instituce slouží cílům, o kterých původní zakladatelé neměli ani tušení. Je docela možné, že za několik let vzniknou problémy, pro které budou mechanismy CJTF tím nejdělnějším řešením. A i když snad mechanismus CJTF nebude nikdy použit, skutečnost, že existuje, může podnítit intenzivnější spolupráci. Pokud budou „evropané“ přesvědčeni, že jsou schopni provádět samostatné vojenské operace, může je to jen povzbudit k další společné bezpečnostní a zahraniční politice [12].

Závěr

I když boj o politické řízení zůstává více méně nerozhodnut, předcházející kapitola ukazuje, že jsou důvody proto, abychom byli – co se týče dalšího vývoje koncepce CJTF – mírně optimističtí. V současné fázi by bylo chybou odepisovat CJTF jako nic víc než nějaký nápad, který je jen na papíře. A také by bylo chybou se orientovat jen na vzdálenou budoucnost, protože struktury CJTF ve skutečnosti existují v rámci Aliance již nyní.

Když hrozilo, že se Aliance rozdělí, nabídl návrh koncepce CJTF řešení problémů, které rozdělily Alianci na „atlantisty“ a „evropany“. Koncepce CJTF posunula debatu o evropské bezpečnosti zásadním způsobem. Otázka *zda* bude NATO hrát nějakou roli v Evropě po skončení studené války byla vyřešena a spojenci se snaží zodpovědět otázku *jak* má být tato role splněna. Návrh koncepce CJTF tedy pomohl NATO vyřešit existenční dilema po skončení studené války a udržet stejnou úroveň soudržnosti a spolupráce jakou NATO mělo během studené války.

Nora Bensahel, European Security 2/1999 (red. zkráceno, upraveno)

Poznámky:

1. **Výkladový slovník pojmů a definic NATO**, AAP-6, MO, odd. pro koordinaci standardizace, Praha 1998. Stejný výraz je uveden i v **Škol-51-23**, Praha 1960. Naproti tomu **Škol-51-29**, Praha 1964, překládá výraz *task force* jako „přechodné skupení jednotek“ (pozn. překl.)
2. V letech 1990-93 všechny členské státy NATO, mimo Turecka, podstatně snížily své vojenské výdaje, a také všechny, tentokrát s výjimkou Řecka, zredukovaly počet vojenského personálu.
3. I když, jak se mnohem později ukázalo, útočníkem údajně nebyli Srbové (pozn. red.)
4. NATO původně určilo tři z osmi hlavních podřízených velitelství (*MSCs – Major Subordinate Commands*) aby fungovala jako organizační střediska jednotek CJTF (*CJTF nuclei*). Avšak v prosinci 1997 vojenský výbor navrhl novou velitelskou strukturu pro celou Alianci, která zredukovala počet velitelství z 65 na 20. NATO zatím přesně neurčilo, která z těchto velitelství budou sloužit jako organizační střediska CJTF.
5. Jedná se o cvičení *Allied Effort '97*, které se týkalo pozemních sil CJTF (*land-based CJTF*), zatímco *Strong Resolve '98* probíhalo na moři (*sea-based CJTF*). Je zajímavé, že obě tato cvičení vzbudila jen malý zájem tisku, navzdory skutečnosti, že např. cvičení *Strong Resolve* se účastnilo 50 000 osob z 15 států NATO a 10 zemí Partnerství pro mír.
6. Tyto návrhy předpokládaly reorganizaci současných velitelství na základě spíše operačních než zeměpisných zásad. Např. jedno velitelství mělo řídit dopravu, druhé logistiku, třetí by mělo být odpovědné za velení, řízení, spojení a vojenské zpravodajství.
7. V červnu 1992 Dánové totiž tuto smlouvu odmítli (50,7 procenta voličů bylo proti ratifikaci, podporovalo ji jen 49,3 procenta voličů). Druhé referendum se konalo o rok později. Tentokrát bylo 56,8 procenta pro ratifikaci a 43,2 proti. Francouzské referendum se konalo v září 1992. 51,05 procenta bylo pro, 48,9 proti.
8. Sem lze zahrnout i britské a holandské rozhodnutí nakoupit místo evropských americké helikoptéry, neúspěch Evropské vyzbrojovací agentury, kterou navrhovali členové ZEU. Britové navíc naznačovali, že nezávislou evropskou obrannou identitu nepodporují.
9. Nikdo by neměl podceňovat schopnost NATO nalézat kreativní řešení zdánlivě neřešitelných situací. Když v r. 1995 NATO začalo chystat vyslání jednotek do Bosny, všichni političtí představitelé souhlasili, že součástí koalice musí být i Rusko. Ale vznikl problém: Spojené státy trvaly na tom, že operace NATO musí mít jednotnou strukturu velení a řízení, zatímco Rusové zásadně odmítali, aby jejich jednotky byly pro velení NATO. Patová situace trvala několik měsíců, až bylo nalezeno východisko: ruská brigáda se stala součástí americké divize. Rusové tak mohli tvrdit, že se řídí rozkazy amerického velitele, a ne vrchního velitele NATO v Evropě (SACEUR) – navzdory tomu, že se jednalo o stejnou osobu. Jestliže se podařilo najít řešení takového citlivého politického problému, proč by se nepodařilo smířit francouzský a americký postoj v otázce politického řízení?
10. V březnu 1993 začalo NATO v Bosně prosazovat tzv. bezletové zóny (*no-fly zones*), ale spojenci se stále nemohli shodnout, co dál. Susan Woodwardová v knize *Balkánská tragédie* (1995) o tom napsala: „Do listopadu 1994 situace v Bosně a Hercegovině vyvolala v NATO skutečnou krizi: Spojené státy prosazovaly letecké útoky proti bosenským Srbům, zatímco zejména Británie, Francie, Kanada, Nizozemí, Dánsko a Rusko, jejichž jednotky byly součástí pozemních ochranných sil OSN, naléhaly na diplomatické řešení.“
11. Podle W.W. Kaufmanna existují čtyři předpoklady úspěšného odstrašení: vojenská schopnost (*capability*), cena (*cost*), sdělení (*communication*) a věrohodnost (*credibility*). „Musíme nepříteli přesvědčit, že máme schopnost jednat, a když budeme jednat, bude mít takové ztráty, že jejich cena převyší možné výhody, které by získal, kdyby dosáhl svého cíle, zkrátka že budeme jednat tak, jak stojí v plánech pro nepředvídané situace.“ (William W. Kaufman, *The Requirements of Deterrence*, Princeton UP 1956.)
12. Kooperativní zahraniční a bezpečnostní politika může přinejmenším sladit politiku jednotlivých států a zabránit prohloubení konfliktu, jako se to stalo např., když se Německo, nezávisle na ostatních, rozhodlo, že uzná samostatnost Bosny a Chorvatska.